

Šebánek, Jindřich

[Avenarius, Alexander. Problém pravosti privilegia pre Turčiansky kláštor z r. 1252]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1967, vol. 16, iss. C14, pp. 154-

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102249>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Die äusserliche Ausstattung des Bandes ist über jeden Lob erhoben. Die Register folgen im IV. Band des Sammelwerkes.

Jindřich Sebnánek

A. Avenarius, *Problém pravosti privilegia pre Turčiansky kláštor z r. 1252*. [Sborník filosofické fakulty UK, Historica XVI (1965), str. 111–129.]

Náš sborník dluží svým čtenářům referát o přípravách k vydávání Slovenského diplomatáře, za poslední léta už značně pokročilých, které jsou svěřeny jako vedoucím pracovníky R. Marsinovi a organizovány na půdě SAV. Konkrétně jde ovšem především o několik významných studií a úvah, které in margine budoucího diplomatáře publikoval Marsina sám.

Protože vydávání prvního svazku diplomatáře nedá už na sebe nyní dlouho čekat, je snad na místě podrobný referát o tomto díle a přípravách k němu odsunout, až bude první svazek diplomatáře veřejnosti odevzdán. Dnes budiž mi však dovoleno upozornit aspoň na nevelký právě vydaný článek v nadvise uvedený, který se k tematice budoucího diplomatáře hlásí a je ukázkou práce nejmladší slovenské diplomatické generace.

Jde — jak v diplomacii nezdědka bývá — o příspěvek k starému „discrimen veri et falsi“, o konkrétní problém, zda zlatá bulla Bely IV. pro klášter premonstrátů v Turci, hlásící se do r. 1252, je pravá. Avenarius — žák A. Húščavy — vytkl si tu za úkol řešit tuto otázku a došel k závěru, že starší bádání, které se k listině stavělo skepticky až zamítavě, se mylilo, že listina má být považována za pravou a že všechny argumenty uvedené proti její pravosti lze vyvrátit či aspoň otupit. Sled celé argumentace tu sledovat, vedlo by příliš daleko. Spokojím se několika připomínkami, při jejichž stylizaci předpokládám, že čtenář recenze má po ruce i recenzovanou práci.

a) Rád uznávám, že autor se snažil vnést do řešení problému nejen „formálně diplomatický“ aspekt, nýbrž vykládat vznik listiny základní i ostatních průvodních, o které jde, na pozadí „života“. Tímto životem je střetání se zájmů panovníka a několika na věci interesovaných církevních ústavů.

b) Odstavec věnované věnované paleografickému a diplomatickému rozboru základní zkoumané listiny (str. 118–119) jak rozsahem, tak celým svým rázem ukazují, že autor stanul před problémy, k jejichž diplomatickému řešení mu srovnávací materiál zcela nezbytný přec jen chyběl.

c) Mám určité pochybnosti o tom, že by ještě v polovině 13. století pod zlatou bulou vydaná listina uherského krále pro nižšího duchovního feudála mohla vzniknout po linii přijemcké, jak autor předpokládá. Připouštím tu ovšem, že mé pochybnosti by mohly být konkrétními a přesvědčivými doklady odstraněny.

d) Hlavní argument odpůrců pravosti listiny (A), záležející v zjištění, že jeden její článek, týkající se statků v zemplinské stolici, přešel do ní z listiny, pocházející z r. 1257 (B), chce autor anulovat prostě tím, že přijímá poměr opačný; nikoliv tedy A z B, nýbrž B z A. Juxtapozice, kterou připojil (str. 124), mluví však proti jeho koncepci. Příslušný článek v B (zkrácen) zní: (duximus conferrendos) quatuor mansiones, vinitorum... cum... vineis..., item quod per omnia idem debitum... fratribus exhibere debeant, a dává dobrý smysl. V B naproti tomu zní: contulimus quatuor mansiones vinitorum... cum... vineis, ac omnia idem debitum... fratribus exhibere tenebantur a smysl je porušen. Dá se však opravit právě vložením položených tištěných slov z B; pak ale musí být A odvozeno z B, nikoli B z A. Je dále málo pravděpodobné za situace, kterou autor přijímá (má-li totiž B jiného příjemce než A), že by vůbec mohlo být při vzniku B použito A, protože právě bylo v královské kanceláři.

e) Zabýváje se záhadami, týkajícími se jmen svědků, nevzal autor, pokud jde o duchovní hodnostáře, v úvahu dílo Eubelovo. Tam je údaj, který by svědčil ve prospěch jeho výkladů, totiž, že pětikostelní biskup Bartoloměj žil ještě 5. 5. 1253, kdy je jmenován jako pětikostelní „quondam episcopus“. Také se tam však zjišťuje, že jeho nástupce Achiles byl v úřadě už r. 1251. Ještě horší je však tato věc: Autor, aby odstranil nesháze s dvěma laickými svědky v r. 1252 nemožnými, posunul „skutečný“ vznik listiny A do r. 1251, ba na sám počátek toho roku. Tím se však listina A stala vlastně současnou s první listinou pro Premonstráty v Turci z r. 1251 (C). Jak se však má vysvětlit fakt, že A se od C (pokud jde o výčet statků) podstatně liší, když vznikly současně?

Mé připomínky by splnily svůj účel, kdyby podnítily jak autora, tak další mladé slovenské pracovníky k další diplomatické práci a spolupráci. Obojího je třeba.

Jindřich Sebnánek